

KURIKULÁRNÍ REFORMA V NORMALIZAČNÍM ČESKOSLOVENSKU: POPŘENÍ, NEBO NAPLNĚNÍ MYŠLENEK „ZLATÝCH ŠEDESÁTÝCH“?

CURRICULAR REFORM IN LATE COMMUNIST CZECHOSLOVAKIA:
BREAKING WITH THE PRAGUE SPRING IDEAS,
OR HIDDEN CONTINUITY?

Michaela Dvořáková, Dominik Dvořák

Klíčová slova: *kurikulum, komunistická vláda, historie vzdělávání, prvouka a vlastivěda*

Keywords: *curriculum, communism, history of education, social studies*

Cíle v ČJ

V historické vědě se rozvinula diskuse o tzv. normalizaci (Kolář & Pullmann, 2016) po sovětské intervenci v roce 1968, mimo jiné s ohledem na myšlenkovou a personální kontinuitu/změnu mezi reformním obdobím šedesátých let a následující dekadou. Tato studie přispívá do diskuse analýzou dobové vzdělávací politiky a konkrétněji tvorby kurikula. Navazujeme při tom na naše předchozí příspěvky o vlivu zahraničních reforem na českou vzdělávací politiku v době socialismu. Zaměřujeme se na proměny vzdělávací reformy od začátku 60. let do jejího plošného zavedení i na její odkaz v současném školství.

Teoretická východiska v ČJ

Někteří badatelé zaměřující se na dobu komunistické vlády i transformační období požadují revizi dosavadního obrazu moderního vývoje české společnosti zejména v souvislosti s přelomovými lety 1968 nebo 1989 (Kolář & Pullmann, 2016, a další). Oproti dřívějšímu se poukazuje na kontinuitu jak ve věcném obsahu sektorových politik, tak v osobních kariérách některých expertů navzdory velkým politickým zvrátům. Normalizační období se i ve školství jeví (nejen) jako popření, ale i jako částečné naplnění reformních záměrů šedesátých let. Tato historická diskuse o složitosti sociálních procesů má paralelu v současné teorii vzdělávací politiky a tvorby kurikula. „Revizionistický“ přístup k období

státního socialismu je ovšem i předmětem kritiky. Jeví se proto jako užitečné prozkoumat, nakolik odlišná pojetí historického vývoje lze použít k výkladu reformy školství a nakolik teorie demokratické vzdělávací politiky pomáhají pochopit i procesy v autoritativních systémech.

Metodologie v ČJ

Mikser a Goodson (2020) navrhuji, aby byla kurikulární reforma popisována konfrontací příběhů dění z různých rovin systému. Proto mezi „velké“ dějiny šedesátých a sedmdesátých let na jedné straně a rovinu osobních historií učitelů a škol (Zounek et. al., 2017) doplňujeme analýzu procesů na mezo-úrovni akademiků a pracovníků státních odborných organizací. Výzkum průběhu československé reformy je založen na dosud nepublikovaných archivních pramenech i na obsahové analýze dobových kurikulárních artefaktů, jako jsou osnovy, příručky pro učitele a učebnice pro předměty prvouka a vlastivěda.

Závěry v ČJ

Jak jsme ukázali dříve, navzdory vyhraněnému ideologickému konfliktu docházelo zejména v šedesátých letech k přebírání západních podnětů do koncepce socialistického školství. V tomto příspěvku dokládáme, že po nástupu normalizace se paradoxně věcný obsah připravované reformy nezměnil (ačkoli v západním školství byl přehodnocen), avšak změnil se způsob legitimizace reformy. Ani pak však nezmizel prostor pro diskusi mezi různými alternativami pojetí učiva. Rozhodující roli při tom sehrály zřejmě konkrétní osobní vazby mezi československými a sovětskými pedagogy.

Souhrn příspěvku v AJ

The complexity of curriculum making could be analysed by juxtaposing different narratives of/about the processes in different arenas at the various levels (Mikser & Goodson, 2020). The paper analyses the curricular reform of 1960s and 1970s in Czechoslovakia. The dominant narratives about the “Prague Spring” and its aftermath focus on two levels: supra-level (the story of interrupted revolution) and individual (work-life) narrations (e.g. Zounek et al., 2017). Taking into account that reforms usually take place on more layers or sites than either at government or in individual schools, there are other stories to be told about the mezzo-level of curriculum development. This study is based on the archival sources on the Czechoslovak reforms as well as on analysis of curricular artefacts and discourse of official press. Our goal is to challenge the

prevailing picture of discontinuity in curriculum making while acknowledging the radical change in legitimising discourse of the reform.

Bibliografie

- Kolář, P., & Pullmann, M. (2016). *Co byla normalizace? Studie o pozdním socialismu*. Praha, NLN-ÚSTR.
- Zounek, J., Šimáně, M., & Knotová, D. (2017). *Normální život v nenormální době: Základní školy a jejich učitelé (nejen) v období normalizace*. Praha: Wolters Kluwer.